

บทที่ 5

บทสรุป

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว กรณีศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของชุมชนบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอแนะของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาจากจำนวนทางประชากรที่อาศัยในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จำนวน 3,857 คน ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลภูเขาทอง	จำนวน 893 คน
องค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม	จำนวน 738 คน
องค์การบริหารส่วนตำบลสวนพริก	จำนวน 957 คน
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน	จำนวน 641 คน
องค์การบริหารส่วนตำบลวัดตูม	จำนวน 628 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งแบ่งออก 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่ง หรือสถานภาพในชุมชน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของชุมชน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัย ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

อภิปรายผลการศึกษา

1. เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสำรวจ พบว่า ประชากรเพศชายกับเพศหญิง มีจำนวนใกล้เคียงกัน ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอายุในช่วงวัยทำงาน เพราะในพื้นที่นั้นมีเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดี รวมทั้งมีการจ้างงานค่อนข้างสูงในพื้นที่ ประชากรที่อาศัยในพื้นที่นั้นส่วนใหญ่จะการศึกษาค่อนข้างสูง เพราะในพื้นที่นั้นมีร้านค้าและบริษัทต่างๆ เข้ามาลงทุนด้านการท่องเที่ยว สถานประกอบการ มีความหลากหลายของอาชีพ โดยอาชีพส่วนใหญ่่นั้น เป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่ 3,001- 6,000 บาท เพราะประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รายได้จากการจ้างงานก็มักอยู่ในระดับนี้

2. ทิศนคติการท่องเที่ยวของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

การที่ชุมชนมีทัศนคติว่า สภาพแวดล้อมนั้นถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยวเป็นเพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากๆ สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ก็เปลี่ยนไป มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างมากขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มีการบุกรุกแม่น้ำ เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นมลพิษ ขยะ ฯลฯ และการที่ชุมชนเห็นด้วยมากที่สุด

ชุมชนมีความตระหนักต่อการที่ท้องถิ่นมีการจ้างงานมากขึ้นมากที่สุด เพราะปัจจุบันมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมีนายทุน หรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ก็ทำให้ชุมชนในพื้นที่มีงานทำ เกิดการจ้างงานมากขึ้น ไม่ต้องออกไปหางานทำนอกพื้นที่ ดังนั้น การที่อนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ จะทำให้พื้นที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและน่าสนใจยิ่งขึ้น

ชุมชนมีความตระหนักในการร่วมมือลงมือพัฒนาให้พื้นที่เป็นการท่องเที่ยวที่มาก เพราะชุมชนเริ่มตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นและในระยะหลังมีการรณรงค์ให้เกิดการพัฒนาเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีการพัฒนา ดังนั้น ชุมชนจึงตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ชุมชนได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก โดยส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลจากทางนิตยสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว การประชุมสัมมนา ให้ความรู้ระบบเสียงตาม

สายของหมู่บ้าน ชาวสารทางวิทยุ โทรทัศน์ และมีการเข้าถึงของข่าวสารมากขึ้น ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้นจากหลายๆ ทาง

การสนับสนุนจากภาครัฐส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่จะน้อยที่สุดในเรื่องการส่งบุคลากรเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน เพราะทางหน่วยงานหรือภาครัฐจะทำสร้างโครงการ หรือมีการกำหนดนโยบาย หรือวางแผนกิจกรรมให้ แล้วมอบหมายให้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการนั่นเอง

ชุมชนได้รับการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชนหรือผู้นำหมู่บ้าน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก แต่มีการชักชวนจากข้าราชการในพื้นที่ค่อนข้างน้อย เพราะบทบาทของผู้นำชุมชนนั้น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ทำให้เป็นบุคคลสำคัญในการกระตุ้นให้ชุมชนในพื้นที่เกิดความตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาไม่มากนัก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหา รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหา ดังนั้น ชุมชนจึงมีส่วนร่วมน้อยในการกำหนดประเด็นปัญหา แต่รอให้ทางภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาติดต่อประสานงานกับชุมชนในพื้นที่เอง ถึงจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ชุมชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะในการร่วมวางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน รวมทั้ง เขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่างๆ เพราะแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นแผนที่ทางหน่วยงาน ภาครัฐ หรือการท่องเที่ยวได้วางแผนมาให้เสร็จสรรพ ชุมชนจึงมีส่วนร่วมเพียงการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย

ชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในระดับปานกลาง เพราะชุมชนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นมักเกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ส่วนชุมชนในพื้นที่ก็มีบทบาทในกิจกรรมนั้นน้อย

ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับที่ไม่มากนัก ชุมชนมีส่วนร่วมน้อยมากในแทบทุกด้าน โดยเฉพาะการร่วมกำหนดและวางแผน เพราะส่วนใหญ่ภาครัฐจะเป็นผู้วางแผนให้และหาคนเข้ามาทำงานในพื้นที่ชุมชนจึงไม่มีโอกาสร่วมคัดเลือกบุคลากร แต่ก็ยังมีส่วนร่วมในด้านการร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาและการสรุปผลการดำเนินงาน

ชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอยู่บ้างเพราะว่า ต้องการให้หน่วยงานที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมทราบถึงผลดี หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน หรือคนในพื้นที่เพื่อใช้ในการวางแผนกิจกรรมในครั้งถัดไป เพราะชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนค่อนข้างน้อยดังนั้นจึงต้องการใช้การประเมินนี้เป็นการให้ข้อมูล

4. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหาที่มีระดับความสำคัญสูง ทั้งการขาดการประสานร่วมมือกันของหน่วยงานต่างๆ การขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการขาดการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่

ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด ทั้งการมีกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของพื้นที่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่างๆ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนปัญหาขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็มีความสำคัญอยู่ในระดับที่มาก

ปัญหาเกี่ยวกับการบริการในพื้นที่ ปรากฏว่า ชุมชนเห็นว่า ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งเรื่องความสะดวก ความปลอดภัยของสถานบริการ สถานที่บริการนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอและการบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน แต่การขาดการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นค่อนข้างมาก

ด้านปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์นั้น ชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า มีระดับของปัญหาอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ และปัญหาเกี่ยวกับการขาดขยะมูลฝอย มีระดับของปัญหามากที่สุด ส่วนปัญหาขาดการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสม และสิ่งแวดล้อม และภูมิทัศน์ถูกทำลาย มีระดับของปัญหาสูง

ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวนั้น พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่เห็นเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ไม่รุนแรงมากนัก

ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ปัญหาการเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและชุมชนในท้องถิ่น การขาดความร่วมมือจากชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ประชาชนเห็นว่า มีความสำคัญของปัญหาในระดับปานกลาง แต่

ปัญหาชุมชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และชุมชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นปัญหาที่มีความสำคัญมาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดขึ้น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการในการแสดงความต้องการ ริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ/ดำเนินการ แก้ปัญหา หรือทำประชาวิจารณ์ มีการปรึกษาหารือร่วมกัน ระหว่างผู้อาศัยในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว ให้ได้ประโยชน์โดยเท่าเทียมกัน ไม่ใช่รับโอกาสเพียงคนกลุ่มเล็กในชุมชน

2. ควรให้ชุมชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อปลูกฝังให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวและไม่กระทบต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

3. ควรมีการเร่งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน มีการประชุมวางแผนงานที่เป็นรูปธรรมโดยเน้นถึงการแสดงวัฒนธรรมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาพื้นที่ที่เสื่อมโทรมและปรับปรุงสถานที่ต่างๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว

4. ควรมีการรณรงค์ และให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และไม่เป็นการทำลายสิ่งที่ดีงามของพื้นที่

5. การจัดการการท่องเที่ยวควรจะมีการวางแผนที่รอบคอบ มีระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนากระทบต่อสภาพแวดล้อม และพื้นที่ โดยสนับสนุนให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการจัดการพัฒนาอย่างเต็มที่ และสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกโดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อเป็นการสอบถามถึงความคิดเห็นที่แท้จริงของชุมชน และจะทำให้ได้แง่มุมหลายๆ ด้าน หรือพัฒนาการของพื้นที่นี้

2. ควรมีการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และผู้ที่อาศัยในพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องของสถานที่ และการบริการเพื่อเป็นการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวของพื้นที่ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ หรือทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. ควรทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์กรการบริหารส่วนตำบล ในบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยว